

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 8, 2020 | 27.08.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.8.14](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.8.14)

УДК 338.43.01

*О. М. Петрук,
д. е. н., професор, професор кафедри фінансів і кредиту,
Державний університет «Житомирська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-5351-5679*

*О. С. Новак,
к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту,
Державний університет «Житомирська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-5671-0306*

РОЛЬ АГРАРНИХ РОЗПИСОК У РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*O. Petruk
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Finance and Credit,
State University "Zhytomyr Politechnika"
O. Novak
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance and Credit,
State University "Zhytomyr Politechnika"*

THE ROLE OF AGRARIAN RECEIPTS IN THE DEVELOPMENT OF CREDITING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Стаття присвячена дослідженню питанням розвитку кредитування сільськогосподарських підприємств із використанням аграрних розписок. За результатами дослідження встановлено, що в Україні достатньо ефективно впроваджується практика використання аграрних розписок для фінансування сільського господарства. За 5 років реалізації проекту впровадження аграрних розписок додатково вдалося залучити в аграрний сектор понад 1 млрд дол. США. В статті проаналізовано обсяги банківського кредитування сільського господарства та встановлено, що обсяги річного випуску аграрних розписок майже досяг обсягів банківського кредитування аграрного сектору до 1 року в національній валюті, що дозволило суттєво розширити обсяги фінансування оборотного капіталу в аграрному секторі. В статті визначено подальші напрямки щодо розширення використання аграрних розписок у вітчизняній практиці, у тому числі із залученням банківського кредитування під заставу фінансової аграрної розписки. Окреслено основні питання, які необхідно вирішити для створення умов щодо операцій рефінансування та сек'юритизації аграрних розписок.

The article is devoted to the study of the development of lending to agricultural enterprises using agrarian receipts. According to the results of the study, it is established that the practice of

using agricultural receipts to finance agriculture is being implemented quite effectively in Ukraine. For 5 years of realization of the project of introduction of agrarian receipts it was succeeded to involve in the agrarian sector more than 1 billion dollars USA. The article analyzes the volume of bank lending to agriculture and found that the volume of annual issuance of agrarian receipts almost reached the volume of bank lending to the agricultural sector up to 1 year in national currency, which significantly expanded working capital financing in the agricultural sector. The study conducted a comparative analysis of agrarian receipts, promissory notes, mortgages and forward contracts. It is established that agrarian receipts combine the advantages of these instruments and have their distinctive advantages, namely: the ability to receive goods as payment (barter); registration of obligations, security and their registration in one document; the possibility of pledging a future harvest (ie an asset that is not yet available). In addition, agrarian receipts are characterized by a low level of non-repayment, which causes confidence of potential creditors in the new financial instrument. The article identifies further areas for expanding the use of agrarian receipts in domestic practice, including the involvement of bank lending secured by financial agrarian receipts. The main issues that need to be addressed to create conditions for refinancing and securitization of agrarian receipts are outlined. In particular, it is necessary to change the legal status of the agrarian receipt from the commodity document to a non-emission security, which will increase their liquidity and create conditions for the development of the secondary market; for the needs of bank lending secured by agricultural receipts it is necessary to include them in the list of eligible collateral and set the appropriate liquidity ratio; and the National Bank of Ukraine needs to develop methodological recommendations for accounting for agrarian receipts in banks. Further research should be aimed at developing theoretical and methodological foundations for the organization of refinancing operations and securitization of agrarian receipts in commercial banks.

Ключові слова: аграрна розписка; кредитування; фінансування; кредитор; фінансова аграрна розписка.

Key words: agrarian receipt; crediting; financing; creditor; financial agrarian receipt.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Належне фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств є ключовим фактором розвитку національного аграрного сектору. Проблеми фінансування сільського господарства пов'язані з великою кількістю ризиків, що крім економічних включають ще й природні та екологічні. Наявність підвищеного рівня ризиків, нестабільність грошових надходжень, що пов'язана з сезонністю виробництва, відсутність високоліквідного та надійного забезпечення призводять до низької оцінки кредитоспроможності сільгоспвиробників фінансовими установами, що в результаті викликає підвищення процентної ставки за кредитом чи призводить до відмови у його наданні.

На сьогодні до банківських установ встановлені жорсткі умови щодо прийняття високих кредитних ризиків, які мають покриватися докапіталізацією банківської установи. Відволікання банківського капіталу у формування додаткових резервів для покриття кредитних ризиків призводить до зменшення прибутковості та рентабельності банківської діяльності. Отже, подальший розвиток банківського кредитування сільськогосподарських підприємств залежить від розвитку методів та інструментів зниження кредитного ризику останніх. Аграрні розписки за умови налагодження механізмів їх вільного обертання можуть стати як самостійним джерелом фінансування, так і ліквідним забезпеченням за банківськими кредитами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання аграрних розписок активно досліджуються вітчизняними науковцями. У більшості праць аграрні розписки розглядаються у контексті альтернативного джерела фінансування сільськогосподарських підприємств. Так загальні питання механізму застосування аграрних розписок наводяться в праці Г.М. Калетніка [12]. Школьник І.О., зокрема, аналізує сучасний стан та проблеми фінансового забезпечення підприємств аграрного сектору України, як альтернативу банківському кредитуванню пропонує аграрні розписки, а також виділяє їх переваги [21, с. 53]. Переваги та недоліки використання аграрних розписок узагальнює у своєму дослідженні А.В. Руснак [17, с. 10]. Н.Л. Правдюк досліджує облікові аспекти функціонування аграрних розписок та пропонує організаційно-методичні та практичні рекомендації, спрямовані на удосконалення порядку відображення операцій з аграрними розписками в системі бухгалтерського обліку та звітності підприємств [16]. Обліковим аспектам

щодо відображення розрахункових операцій за аграрними розписками в системі бухгалтерського обліку з позиції боржника (агровиробника) присвячено дослідження А.В. Гевчук [4].

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є вивчення сучасного стану фінансування сільськогосподарських підприємств за рахунок аграрних розписок, визначення передумов та перспектив щодо розширення кількості операцій з їх використанням.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В Україні, на сьогодні, вже створені правові передумови обігу аграрних розписок. Закон України «Про аграрні розписки» був прийнятий ще у 2012 р., відповідно до якого аграрні розписки трактують як: «товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах» [9]. Чинне законодавство також визначає боржника та кредитора за аграрною розпискою та її види.

Товарна аграрна розписка встановлює безумовне зобов'язання боржника за аграрною розпискою здійснити поставку узгодженої сільськогосподарської продукції, якість, кількість, місце та строк поставки якої визначені аграрною розпискою. Фінансова аграрна розписка встановлює безумовне зобов'язання боржника сплатити грошову суму (в безготівковій формі), розмір якої визначається за погодженою боржником і кредитором формулою з урахуванням цін на сільськогосподарську продукцію у визначеній кількості та якості [9].

Однак, як зазначає юрист Б. Зварун, на практиці інститут аграрної розписки почав діяти аж у 2015 р. після завершення виконання низки дій (заходів), визначених у спільному наказі Міністерства аграрної політики та продовольства України з Міністерством юстиції України №331/1471/5 «Про запровадження пілотного проекту з відпрацювання технології введення в обіг аграрних розписок» від 04.09.2014 р., а саме затвердження низки підзаконних актів на виконання прийнятого у 2012 р. Закону [11].

Уже у 2014 році пілотний проект з відпрацювання технології введення в обіг аграрних розписок стартував у Полтавській області. А перша аграрна розписка на 32 тонни насіння сояшника була видана 13 лютого 2015 року компанії «ПЗК-агро». Кредитор – сільськогосподарське підприємство «Комбікормовий завод». Договірна вартість розписки склала 192 тис. грн. Механізм українських аграрних розписок базується на так званих розписках-договорах CPR — *Cedula de Produto Rural*, запроваджених у Бразилії у 1994 році. Країна отримала успішний досвід, в результаті чого зараз майже 40 % кредитування здійснюється саме завдяки таким договорам [15].

На сьогодні, будь-які фінансові транзакції в Бразилії, що проходять в рамках загальнодержавного плану фінансування, вже не відбуваються без аграрної розписки. Вона лежить в основі усіх похідних процесів. Тобто, якщо фермер звертається до банку, то це майже обов'язкова умова – надати аграрну розписку як гарантію повернення кредиту. У 2016 р. Конгресом Бразилії було дозволено фінансування під аграрні розписки навіть у доларах. Крім того, рівень неповернення кредитів за аграрними розписками є дуже низьким порівняно з іншими фінансовими інструментами і не перевищує 1 % [6].

Аграрні розписки забезпечують більшу частину оборотного капіталу, використовованого в бразильському агробізнесі, а це майже 20-30 млрд. дол. США на рік. На рахунок аграрних розписок припадає 20-40 % від вартості всіх фінансових інструментів у сільському господарстві. Вони дали величезний поштовх для розвитку бразильського сільськогосподарського сектору. Наприклад, за 20 років виробництво зерна збільшилось з 60 млн. до 200 млн. т. Бразилія є другим за величиною виробником продуктів харчування і найбільшим експортером продовольства в світі. Внесок аграрного сектору у ВВП Бразилії становить 23 %, а в загальний обсяг експорту країни – 44 % [22].

Зважаючи на позитивний досвід Бразилії, у 2015 році за ініціативи IFC та у партнерстві з Державним секретаріатом з економічних питань Швейцарії (SECO) та урядом України було розпочато п'ятирічний проект, спрямований на впровадження аграрних розписок в Україні. У 2020 році «Проект «Аграрні розписки в Україні» закінчився та має ряд позитивних результатів. Зокрема, понад 2000 агровиробників по всій Україні залучили більше ніж 1 млрд дол. США фінансування від 200 кредиторів, понад 90 % цих агровиробників – невеликі господарства. Сьогодні аграрні розписки працюють як у сегментах традиційних зернових та олійних культур, так і у плодоовочівництві, нішевої та сертифікованої органічної продукції, бджолярстві та тваринництві, - загалом об'єднуючи понад 40 різних ланцюгів доданої вартості [1].

Крім того, варто відмітити й суттєве зростання обсягів випуску аграрних розписок у порівнянні з традиційними джерелами фінансування сільськогосподарських підприємств. Зокрема, у 2019 році видано аграрних розписок на загальну суму 11,8 млрд грн. [8]. При цьому, загальні обсяги банківського кредитування сільського господарства у 2019 р. склали 61,6 млрд грн., а обсяги банківського кредитування сільського господарства у національній валюті до 1 року – 16,486 млрд грн. (див. рис. 1). Тобто, у 2019 р. обсяги виданих аграрних розписок майже досягли обсягів банківського кредитування аграрного сектору в національній валюті до 1 року. Варто зазначити, що аграрні розписки, як правило, використовуються для фінансування оборотного капіталу, для таких же цілей використовується й короткострокове банківське кредитування. Отже, у 2019 р. обсяги фінансування оборотного капіталу (із зовнішніх позикових джерел) у сільському господарстві розширились майже на 100 % за рахунок виданих аграрних розписок.

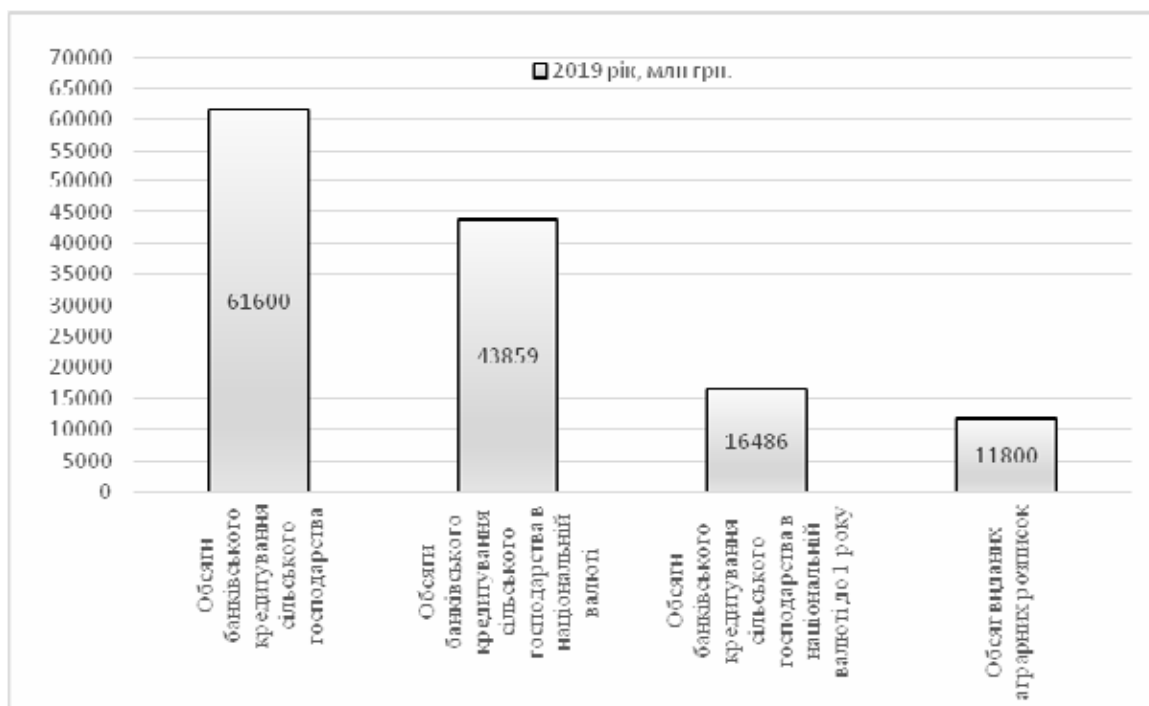

Рис. 1. Обсяги банківського кредитування сільського господарства та обсяги виданих аграрних розписок у 2019 р. [8, 5]

При цьому проблеми банківського кредитування сільського господарства залишаються не вирішеними, що негативно відображається на його обсягах, зокрема, частка банківського кредитування сільського господарства у загальному обсязі виданих комерційними банками кредитів (971 871 млн. грн.) у 2019 р. складає всього 6,3 % [розраховано за 5]. Таким чином, аграрні розписки можуть стати дієвим інструментом фінансування оборотного капіталу для сільськогосподарських підприємств, у тому числі суб'єктів малого бізнесу, для яких доступ до банківських кредитів суттєво обмежений.

Ряд досліджень присвячено порівняльному аналізу аграрних розписок з такими фінансовими інструментами як вексель [18, с 114], [20], [19, с. 804], форвардний контракт [20], заставна [18, с. 114]. У таблиці 1 узагальнено порівняльні характеристики аграрної розписки та альтернативних фінансових інструментів.

Таблиця 1.

Порівняльний аналіз аграрної розписки з альтернативними фінансовими інструментами*

Ознаки	Аграрна розписка	Вексель	Форвардний контракт	Заставна
Безумовне боргове зобов'язання	+	+	-	+
Можливість виконання зобов'язань частинами (за формулою)	+	-	+	+
Можливість отримання товару в якості оплати	+	-	-	-
Можливість управління валютними та ціновими ризиками	+	-	+	-
Зобов'язання, забезпечення та їх реєстрація в одному документі	+	-	-	-
Можливість отримання банківської гарантії (аваль)	+	+	+	+
Централізований державний реєстр	+	-	-	+
Наявність кредитної історії	+	-	-	-
Позасудове стягнення	+	+	-	+
Застава майбутнього врожаю	+	-	-	-
Можуть бути передані третій особі	+	+	-	+
Обов'язковість зазначення нового кредитора при відступленні прав	+	-	Не передбачає відступлення прав	+

*узагальнено за [18, с 114], [20], [19, с. 804], [10], [3, с. 4]

Результати проведеного порівняльного аналізу свідчать про те, що аграрні розписки поєднують у собі переваги векселя, заставної та форвардного контракту, однак мають і свої особливості, які їх вигідно вирізняють від останніх, а саме: можливість отримання товару в якості оплати (бартер); оформлення зобов'язання, забезпечення та їх реєстрація в одному документі; можливість застави майбутнього урожаю (тобто активу, якого ще немає у наявності).

Крім того, умови функціонування аграрних розписок передбачають ряд переваг для кредиторів, а саме: наявність єдиного Реєстру аграрних розписок та публічний доступ до нього; можливість контролю технології вирощування урожаю, що наданий в заставу; у разі неврожаю чи інших форс-мажорних обставин аграрна розписка може бути відтермінована, процедура стягнення не потребує судового розгляду, а здійснюється через виконавчу службу.

Такі переваги дають можливість розглядати фінансову аграрну розписку, як якісне ліквідне забезпечення за банківськими кредитами. При цьому, варто відмітити низький рівень невиконання аграрних розписок – близько 1,6% [8]. Використання аграрних розписок як забезпечення за банківськими кредитами дозволить розширити обсяги банківського кредитування сільського господарства, у тому числі суб'єктів малого та середнього бізнесу галузі.

Однак, для належного забезпечення можливості прийняття банками аграрних розписок у заставу необхідно вирішити декілька проблемних питань.

По-перше, ціни на аграрну продукцію не є сталими і коливаються внаслідок впливу не тільки економічних, правових, політичних факторів, а й природніх. Нівелювати такий вплив можливо або за рахунок страхування, або на строковому ринку.

З розвитком такої системи кредитування потреба у прозорій біржовій торгівлі значно зростає, адже кожен захоче щодня знати, на якому рівні сформувалися біржові ціни на його врожай та скільки він зможе заробити. За таких умов, спотова торгівля розвиватиметься до підвищення своєї прозорості та формуватиметься винятково під дією ринкових факторів, у результаті чого, виникатиме потреба в запровадженні сучасних торгових інструментів – ф'ючерсів та опціонів, які й стануть орієнтиром цін на майбутній врожай, а також дозволять хеджувати свої цінові ризики іншим учасникам ринку, що надасть додаткову перевагу нашим аграріям та дозволить національному виробникові стати більш конкурентоспроможним на світовому ринку [13].

Подібна практика вже має місце в Бразилії, де аграрні розписки стають технічно складнішим механізмом, ціни тепер прив'язуються до ф'ючерсного ринку, щоб мати можливість хеджувати ризики. А з 2015 року аграрну розписку можна зареєструвати на біржі і вона може обертатись, як цінні папери, саме така новація дає можливість таким кредиторам як банки запустити аграрні розписки у вільний обіг на біржі [7].

В Україні, в першу чергу, необхідно включити фінансові аграрні розписки до переліку прийнятного забезпечення та встановити відповідний йому коефіцієнт ліквідності у додатку 6 до Положення НБУ «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», № 351. Це дозволить приймати аграрні розписки у якості забезпечення за банківськими кредитами та мінімізує потребу банку у додатковому резервуванні коштів.

По-друге, Національному банку України необхідно розробити методичні рекомендації щодо обліку аграрних розписок у банках.

По-третє, фінансові аграрні розписки набудуть більшої ліквідності у разі зміни їх правового статусу з товаророзпорядчого документу на неемісійний цінний папір. До речі, відповідні законодавчі ініціативи уже мають місце, зокрема, 24 січня 2020 р. у ВРУ зареєстровано законопроект № 2805 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування та обігу аграрних розписок», відповідно до якого під аграрною розпискою розуміють «...неемісійний цінний папір, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах» [2].

Крім того, законопроект № 2805 містить й інші позитивні зміни. З метою спрощення та здешевлення порядку видачі, обігу та припинення аграрної розписки законопроект передбачатиме, що аграрні розписки будуть існувати у формі електронного документу в Реєстрі аграрних розписок. Правочини з видачі, зміни умов, обігу, обтяження зобов'язаннями, забезпечення виконання та припинення зобов'язання за аграрною розпискою, інші правочини з аграрними розписками вчинятимуться в Реєстрі аграрних розписок. При цьому боржники та кредитори за аграрною розпискою зможуть видавати, передавати або вносити зміни до аграрної розписки як самостійно, використовуючи свій електронно-цифровий підпис, так і звертаючись до нотаріуса. Аграрні розписки після прийняття законопроекту будуть обертатися як на нерегульованому ринку, так і на фондовій біржі. При цьому видача аграрних розписок здійснюватиметься в Реєстрі аграрних розписок. Для торгівлі аграрними розписками з використанням можливостей розгалуженої депозитарної системи України кредитор вносить інформацію про переміщення обліку аграрної розписки в систему депозитарного обліку. У разі такої передачі (переміщення) з реєстру аграрних розписок до системи депозитарного обліку власник аграрної розписки – кредитор за аграрною розпискою не змінюється. Але таке переміщення забезпечить кредитору можливість продати аграрну розписку будь-якому майбутньому кредитору як через фондову біржу, так і на нерегульованому позабіржовому ринку [2].

До нових бізнес-можливостей законопроекту № 2805 також відносять:

- можливість залучити позичальників із секторів тваринництва, переробки, а також кооперативів;
- прозоре оподаткування, оскільки кредитори зможуть включати аграрні розписки у свою операційну діяльність;
- рефінансування наданих позик шляхом продажу аграрних розписок, навіть із дисконтом.
- подальша сек'юритизація аграрних розписок та створення ліквідного вторинного ринку;
- нижча вартість видачі аграрних розписок.

Особливу увагу, в контексті розвитку аграрних розписок як забезпечення за банківськими кредитами, привертають операції рефінансування шляхом продажу аграрних розписок та сек'юритизація аграрних розписок. Ці операції часто виконуються у банківській практиці з традиційними фінансовими інструментами, оскільки характеризуються рядом переваг. Зокрема, можливість рефінансування та сек'юритизація передбачає списання активів з банківського балансу, що покращує його структуру в контексті дотримання економічних нормативів. Крім того, списання активів з банківського балансу не потребує формування резервів за активними операціями, отже не вилучає коштів з обороту та зменшує потребу в регулятивному капіталі.

Операції рефінансування та сек'юритизації аграрних розписок дозволять не очікувати строків погашення зобов'язань, а отримати ліквідні кошти одразу після продажу цих активів.

Операція рефінансування аграрних розписок шляхом їх продажу можлива навіть без внесення додаткових змін до чинного законодавства, а саме шляхом зміни кредитора, але на даному етапі існують певні обмеження. Зокрема, індосамент можливий лише з повідомленням та з дозволу боржника за розпискою; якщо інше не зазначено, то перший кредитор несе солідарну відповідальність з боржником перед другим кредитором; передання посвідчується нотаріусом, супроводжується договором між першим та другим кредитором (це здорожчує вартість проведення операції); індосамент не передбачає дисконту (це ускладнює пошук другого кредитора).

Що стосується сек'юритизації аграрних розписок, то певні передумови для таких операцій існують, зокрема, це стандартні реквізити аграрної розписки, а також можливість доповнення реквізитів, що дозволить комерційним банкам стандартизувати суму та терміни погашення аграрних розписок.

Аграрні розписки теоретично можуть бути використані як в операціях класичної, так і синтетичної сек'юритизації. Синтетична сек'юритизація передбачає, що пул кредитів, забезпечених аграрними розписками не списується з балансу комерційного банку, але на таку суму банком випускаються забезпечені боргові цінні папери, виплати за якими забезпечуються надходженнями від погашення кредитів. Синтетична сек'юритизація прискорить терміни надходжень коштів за кредитами, забезпеченими аграрними розписками, але жодним чином не вплине на баланс комерційного банку.

Класична сек'юритизація передбачає заснування спеціально створеного фінансового посередника (SPV в міжнародній практиці) з мінімальним засновницьким капіталом, виключною діяльністю якого є випуск та обслуговування забезпечених боргових цінних паперів. В подальшому сформований комерційним банком пул кредитів, забезпечених аграрними розписками списується з балансу банку і передається на баланс SPV, який емітує забезпечені виплатами за пулом боргові цінні папери та розміщує їх серед інвесторів. Кошти, отримані від розміщення забезпечених боргових цінних паперів перераховуються на рахунок комерційного банку. Після цього, комерційний банк не несе ризиків за кредитами, забезпеченими аграрними розписками, а лише перераховує SPV кошти, що надходять в погашення кредитів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведене дослідження дає можливість зробити висновок про успішне використання аграрних розписок у міжнародній практиці (зокрема, в Бразилії), та достатньо ефективний процес адаптації закордонного досвіду при впровадженні аграрних розписок у вітчизняну практику, що підтверджується статистичними даними, а саме: зростанням обсягів випуску аграрних розписок до 1 млрд дол. США за 5 років впровадження проекту та досягнення обсягів річного випуску аграрних розписок до обсягів банківського кредитування аграрного сектору до 1 року в національній валюті. Такі показники свідчать про високий рівень довіри кредиторів до нового фінансового інструменту. В статті окреслено подальші кроки щодо розширення використання аграрних розписок у вітчизняній практиці, у тому числі із залученням банківського кредитування під заставу фінансової аграрної розписки. Окреслено основні питання, які необхідно вирішити для створення умов щодо операцій рефінансування та сек'юритизації аграрних розписок. Подальші дослідження варто спрямувати на розробку теоретико-методичних засад організації зазначених операцій у комерційних банках.

Список літератури

1. Аграрні розписки стали успішним інструментом залучення фінансування. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/news/agrarni-rozpiski-stali-uspishnim-instrumenom-zaluchennya-finansuvannya>
2. Аграрні розписки: нардепи підготували низку змін. URL: <https://news.dktk.ua/state/other/60416>
3. Андрієвський В., Цвик Г., Коротков О., Говгера В. Фінансова аграрна розписка. Інструкція по використанню. ЄБРР. URL: <https://agrex.gov.ua/wp-content/uploads/2017/03/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F->

%D0%BF%D0%BE-
%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D
1%8E.pdf

4. Гевчук А.В. Методичні підходи до облікового відображення аграрних розписок підприємствами АПК. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2019/40-2019/24.pdf>

5. Грошово-кредитна статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>

6. Густаво Джанкейра. Аграрні розписки пережили чималу трансформацію. URL: <http://agroportal.ua/ua/views/mnenie-eksperta/agrarnye-raspiski-perezihili-nemaluyu-transformatsiyu/>

7. Експерт: Аграрні розписки перейшли в нову площину. URL: <http://agroportal.ua/ua/news/vlast/dzhankeira-agrarnyi-raspiski-perekhodyat-v-novuyu-ploskost/>

8 За 5 років в аграрний сектор залучено 19.5 млрд грн завдяки аграрним розпискам. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/news/za-5-rokiv-v-agrarnij-sektor-zalucheno-195-mlrd-grn-zavdyaki-agrarnim-rozpiskam>

9 Закон України «Про аграрні розписки», Відомості Верховної Ради, 2013, № 50, Редакція від 13.02.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5479-17#Text>

10. Закон України «Про іпотеку» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 38. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>

11. Зварун Б. Аграрні розписки: поняття та особливості використання. Юридична газета. 2019. №28-29 (682-683). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrame-pravo/agrarni-rozpiski-ponyattya-ta-osoblivosti-vikoristannya.html>

12. Калетнік Г.М., Пчелянська Г.О., Терещук С.М. Аграрна розписка як альтернативний варіант фінансового забезпечення аграрного виробництва. Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки. 2012. № 4 (70). Т. 2. С. 74-79.

13. Марюхніч А. Аграрні розписки стануть зручним інструментом кредитування аграріїв. Кореспондент, від 22.07.2014 р. URL: <http://www.agro-business.com.ua>

14. Мороз Ю.Ю., Цаль-Цалко Ю.С. Аграрні розписки як фінансовий інструмент розвитку сільськогосподарського сектору економіки: організаційний та обліковий аспект. Фінансова політика регіонального розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 25-річчя заснування кафедри фінансів і кредиту, 10–11 жовтня 2019 р. Житомир, 2019. С. 15–18.

15. Павленко О. Аграрні розписки як дієвий механізм кредитування. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2015/08/14/555042/>

16. Правлюк Н.Л. Аграрні розписки як альтернативна форма кредитування сільськогосподарських підприємств: обліковий аспект. Облік і фінанси, 2016, №4 (74). С. 69-79

17. Руснак А.В., Прохорчук С.В., Карнаушенко А.С. Сучасний стан та перспективи розвитку аграрних розписок в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2019, № 3. С. 5-11.

18. Содома Р.І., Східницька Г.В. Аграрна розписка як альтернативний механізм кредитування агропідприємства. Облік і фінанси. 2017. № 3 (77), С. 112-118

19. Стендер С.В. Аграрна розписка та вексельна форма як альтернативні джерела кредитування аграрних підприємств. Економіка і суспільство. 2017. Випуск № 8. С. 800-805

20. Стойко О.Я. Капіталізація аграрних підприємств за рахунок використання аграрних розписок. Ефективна економіка. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/39.pdf?fbclid=IwAR1psD4hM9gUzi0hO8jhRbGI0qeePlsx3sPwCp6rDC4-bT65q68JMiHhIIQ

21. Шкільник І.О., Кривозуб В. Сучасний стан фінансового забезпечення підприємств аграрного сектору України. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», 2019, № 4. С 49-55.

22. Як фінансувати українських сільгоспвиробників за допомогою аграрних розписок: уроки Бразилії. Проект IFC «Аграрні розписки в Україні». URL: <http://avm-ua.org/uk/post/ak-finansuvati-ukrainskih-silgospvirobnikiv-za-dopomogou-agrarnih-rozpisok-uroki-brazilii?milku=1>

References.

1. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta sil's'koho hospodarstva Ukrainy (2020), “Agrarian receipts have become a successful tool for attracting funding”, available at: <https://agro.me.gov.ua/ua/news/agrarni-rozpiski-stali-uspishnim-instrumentom-zaluchennya-finansuvannya> (Accessed 4 July 2020).

2. Debet-kredyt (2020), “Agrarian receipts: deputies prepared a number of changes”, available at: <https://news.dtkn.ua/state/other/60416> (Accessed 4 July 2020).

3. Andriievs'kyj, V. Tsvyk, H. Korotkov, O. and Hovhera, V. (2017) “Financial agrarian receipt. Instructions for use”, available at: <https://agrex.gov.ua/wp-content/uploads/2017/03/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BF%D0%BE->

%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8E.pdf (Accessed 4 July 2020).

4. Hevchuk, A.V. (2019), "Methodical approaches to the accounting of agricultural receipts by agricultural enterprises", *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, available at: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2019/40-2019/24.pdf> (Accessed 4 July 2020).

5. The official site of National Bank of Ukraine (2020), "Monetary statistics", available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms> (Accessed 4 July 2020).

6. Dzhankejra, H. (2016), "Agricultural receipts have undergone considerable transformation", available at: <http://agroportal.ua/ua/views/mnenie-eksperta/agrarnye-raspiski-perezhili-nemaluyu-transformatsiyu/> (Accessed 4 July 2020).

7. AgriEvent (2016), "Expert: Agrarian receipts have moved to a new level", available at: <http://agroportal.ua/ua/news/vlast/dzhankeira-agrarnyi-raspiski-perekhodyat-v-novuyu-ploskost/> (Accessed 4 July 2020).

8. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta sil'skoho hospodarstva Ukrainy (2020), "Over 5 years, UAH 19.5 billion has been attracted to the agricultural sector thanks to agricultural receipts", available at: <https://agro.me.gov.ua/ua/news/za-5-rokiv-v-agrarnij-sektor-zalucheno-195-mlrd-grn-zavdyaki-agrarnim-rozpiskam> (Accessed 4 July 2020).

9. Verkhovna Rada of Ukraine (2013), The Law of Ukraine "About agricultural receipts", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5479-17#Text> (Accessed 4 July 2020).

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "About the mortgage", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text> (Accessed 4 July 2020).

11. Zvarun, B. (2019), "Agricultural receipts: concepts and features of use", *Yurydychna hazeta*, vol.28-29, pp. (682-683). available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrarne-pravo/agrarni-rozpiski-ponyattya-ta-osoblivosti-vikoristannya.html> (Accessed 4 July 2020).

12. Kaletnik, H.M. Pchelians'ka, H.O. and Tereschuk, S.M. (2012), "Agricultural receipt as an alternative to financial support of agricultural production", *Zbirnyk naukovykh prats' VNAU*. Serii : Ekonomichni nauky, vol. 4(70), no. 2, pp. 74-79.

13. Mariukhnich, A. (2014), "Agricultural receipts will be a convenient tool for lending to farmers", *Korespondent*, available at: <http://www.agro-business.com.ua> (Accessed 4 July 2020).

14. Moroz, Yu.Iu. and Tsal-Tsalko, Yu.S. (2019). "Agrarian receipts as a financial instrument for the development of the agricultural sector of the economy: organizational and accounting aspects", *Finansova polityka rehionalnoho rozvytku: vitchyzniansyi ta zarubizhnyi dosvid : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. z nahody 25-richchia zasnuvannia kafedry finansiv i kredytu* [Financial policy of regional development: domestic and foreign experience: materials intern. scientific-practical conf. on the occasion of the 25th anniversary of the Department of Finance and Credit], Zhytomyr, Ukraine, pp. 15–18.

15. Pavlenko, O. (2015), "Agricultural receipts as an effective lending mechanism", *Ekonomichna pravda*, available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2015/08/14/555042/> (Accessed 4 July 2020)

16. Pravdiuk, N.L. (2016), "Agricultural receipts as an alternative form of lending to agricultural enterprises: accounting aspect", *Oblik i finansy*, vol.4 (74), pp. 69-79.

17. Rusnak, A.V. Prokhorchuk, S.V. and Karnausenko, A.S. (2019), "Current state and prospects of development of agricultural receipts in Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 5-11.

18. Sodoma, R.I. and Skhidnyts'ka, H.V. (2017), "Agricultural receipt as an alternative mechanism for lending to agricultural enterprises", *Oblik i finansy*, vol. 3 (77), pp. 112-118.

19. Stender, S.V. (2017), "Agrarian receipt and promissory note form as alternative sources of lending to agricultural enterprises", *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 8, pp. 800-805.

20. Stojko, O.Ya. (2018), "Capitalization of agricultural enterprises through the use of agricultural receipts", *Efektivna ekonomika*, vol.4, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/39.pdf?fbclid=IwAR1psD4hM9gUzi0hO8jhrBGI0qeePlsx3sPwCp6rDC4-bT65q68JMiHhllQ (Accessed 4 July 2020).

21. Shkol'nyk, I.O. and Kryvozub, V. (2019), "The current state of financial support of enterprises in the agricultural sector of Ukraine", *Visnyk SumDU. Serii «Ekonomika»*, vol. 4, pp. 49-55.

22. Asotsiatsiia vyrobnykiv moloka (2016), "How to finance Ukrainian farmers with agricultural receipts: lessons from Brazil", Proekt IFC «Ahrarni rozpysky v Ukraini», available at: <http://avm-ua.org/uk/post/ak-finansuvati-ukrainskih-silgospvyrobnykiv-za-dopomogou-agrarnih-rozpisk-uroki-brazilii?milku=1> (Accessed 4 July 2020).

Стаття надійшла до редакції 20.08.2020 р.